

PUNCTUL CENTRAL

Alexandru Călinescu

«Cu violență și iubire / apropiere / de punctul central / ascultă / materia / așa cum doctorul ascultă / plămînul roz / așază-te în firida aceea / în locul acela vital», scrie Irina Mavrodin în unul din textele din volumul *Picătura de ploaie* (Cartea Românească, 1987). Tema revine și în alte poeme: «Acolo / mă întorc mereu / către acel punct central / din care crește / un negru și / roșu copac»; «Un creion / înaintează / pe hîrtie / caută lent / cu încăpățînată / răbdare / punctul care alunecă / se rostogolește / peste dealuri / prin văi / se cufundă / către miezul nopții». Punctul central: inimă a materiei și a cosmosului, întretăiere a ființei și neființei, nucleu al creației, al operei. Obsesie puternică, implicînd o «veșnică reîntoarcere», tema apare în cărțile Irinei Mavrodin și ca element de strategie scripturală; volumul de eseuri apărut în 1986 se intitulează tocmai *Punctul central* (Editura Eminescu) și este pus sub semnul unei fraze din Blanchot: «A scrie înseamnă a găsi acest punct». Dintr-o perspectivă poetică și poietică, arată autoarea, punctul central este un loc de convergență «către care tind a se întîlni două acțiuni: cea a autorului pe cale de a-și instaura opera, cea a cititorului (...), el însuși, la modul său specific, instaurator de operă prin actul lecturii». Întîlnirea dintre autor și cititor se produce afit într-un timp concret, situat istoric, cît și într-unul abstract, cînd se încearcă atingerea unei ideale convergențe între facere creatoare și lectură, operație (scenariu) de natură fantasmatică. În interiorul operei, punctul central reflectă tensiunea dintre univocitate și ambiguitate, literatura modernă caracterizîndu-se prin căutarea conștientă a pluricentrismului, a descentrării.

Această poetică, Irina Mavrodin o «testează» în eseuri și studii ce se ocupă de opere de cea mai variată factură: jurnalul lui Amiel, biografiile lui Maurois, tratatul lui Buffon, studiul lui Paul Ricoeur *Metafora vie*, romanul lui Eco, *Numele trandafirului*, scrierile lui

Taine, proza fantastică, etc. Nu întâmplător, Flaubert este unul din autorii preferați. Corespondența – caz bizar, unic de corespondență «impersonală», **omul** Flaubert fiind pus în umbră de **autor** – însemnările de călătorie, *Bouvard și Pécuchet* – text revelator pentru o posibilă «poetică a hazardului», text delibarat referențial dar totodată «carte despre nimic», *Dicționarul de idei primite de-a gata*; voi transcrie această admirabilă caracterizare concludivă: «Îngemănat, *Bouvard și Pécuchet* și *Dicționarul de idei primite de-a gata* sînt, în imanența lor, o teorie a intertextualității *in actu* cum nu mai cunoaște literatura lumii. Dusă pînă la ultimele limite și dincolo de acestea. Este textul cu vocația autofagiei. « Orice cuvînt, aici, este cuvîntul-care-a-mai-fost-spus-odată, stîmînd, în toate direcțiile, mii de ecouri, anihilat de vacarmul secular al cunoașterii. În această lectură, *Punctul central* se prăbușește într-un hău pe care scrie: *vanitas vanitatum*».

Frapant este caracterul tot mai personal, mai asumat subiectiv al paginii critice: nu lipsesc confesiunile, reconstituirea momentelor de exaltare, de comuniune sau de îndoială pe care le produce contactul cu opera, invitațiile la dialog, la re-scriere adresate cititorului. Preluîndu-i termenii, aș spune că scrisul Irinei Mavrodin se distinge prin această încercare de a realiza o osmoză între discursul critic și discursul literar, între impersonalitate și subiectivitate, între descriere neutră, rece și patetică implicare.

Cred, de aceea, că putem reveni în modul cel mai firesc la volumele de poeme. Poeta «textualizează», pune în oglindă însăși facerea textului: «Cum este cu puțință / această respirație / în cinci versuri / tot ce urmează / e în plus». Trăirile, sentimentele se confundă cu actul comunicării poetice. Evidentă este pendularea între abstract și concret, între lumea conceptelor și aceea a lucrurilor, a obiectelor banale; cromatica e elementară, puternic contrastantă, senzațiile sînt cînd violente, cînd surdinizate, ezitante, abia distincte în ceața memoriei afective. Poeta epurează și îndiguije materia verbală, vizează maxima concentrare, practică elipsa și sugestia. E o poezie în care privilegiate sînt suspendarea sensului, ambiguitatea, ezitarea: «Să prindem cu un ac / fluturele / pe această hîrtie / să-l cufundăm / în nesfîrșita agonie / nici așa / și nici altfel / dar cum». Punctul central al actului creator trebuie căutat în starea de tensiune între, pe de o parte, sentimentul de jubilație provocat de luarea în stăpînire a cuvintelor și, pe de alta, invocarea nostalgică a realului, a cărui concretețe și a cărui bogăție de senzații rămîn, în fapt, inexprimabile: «Cîtă bucurie / cîtă nebunie / să faci / litere rotunde / pe hîrtie / să le desprinzi apoi ușor / să le înfiți în pămînt / să le usuci în vînt / cuvînt de cuvînt / nimenea nu trebuie să știe / cum le-ai dat miros / de iarbă și iasomie».